

Muistelmia kääntäjänkoulutuksen vaiheista Kouvolassa ja vähän muuallakin

Inkeri Vehmas-Thesslund

[https://doi.org/ 10.61200/mikael.153472](https://doi.org/10.61200/mikael.153472)

Abstract

This article is based on my experience in training translators in Finland. I worked at the Kouvola Language Institute (later the Department of Translator Training of the University of Helsinki) as a lecturer in Russian from 1974 to 1990 and then at the University of Helsinki as Assistant Professor and Professor of Russian from 1990 to 2011. My memories have been backed up by the study guide of the Kouvola Language Institute (1977–1978) and documents in the Kouvola Municipal Archives. In addition, I have contacted old colleagues and students by e-mail and text messages to fill in details. Excursuses will be made to activities of all four Language Institutes (Turku, Tampere and Savonlinna, in addition to Kouvola), as they operated, to a large extent, according to the same principles.

Avainsanat: kääntäjänkoulutus, Kouvolan kieli-instituutti, muistitieto

Keywords: Finnish translator training, Kouvola language institute, memory studies

1 Johdanto

Tässä kirjoituksessa kerron kääntäjänkoulutuksesta ennen kaikkea omien muistojeni kautta. Työskentelin Kouvolan kieli-instituutissa ja myöhemmin Helsingin yliopiston kääntäjänkoulutuslaitoksessa venäjän lehtorina vuosina 1974–1990; sitten Helsingin yliopistossa venäjän kääntämisen apulaisprofessorina ja professorina vuosina 1990–2011. Olen palauttanut muistiini vuosikymmenten takaisia aikoja esimerkiksi lukemalla Kouvolan kieli-instituutin lukuvuoden 1977–1978 opinto-opasta sekä Kouvolan kaupunginarkistosta löytyviä asiakirjoja, kuten Kouvolan kieli-instituutin lukuvuoden 1975–1976 opetussuunnitelmaa. Lisäksi olen ollut sähköpostitse ja tekstiviesteitse yhteydessä vanhoihin kollegoihin ja opiskelijoihin täydentääkseni kertomusta. Myös Turun, Tampereen ja Savonlinnan kieli-instituutit toimivat pitkälti samalla tavalla kuin Kouvolan instituutti ja esimerkiksi pääsy- ja loppukokeet olivat yhteisiä. Niinpä tekstissä kerrataan myös muiden instituuttien toimintaa ja etenkin niiden viimeisiä vaiheita paikoitellen hyvinkin seikkaperäisesti, sillä niistä löytyy tietoja hallituksen esityksessä Eduskunnalle kielenkääntäjien koulutuksen uudelleenjärjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 158/1980), jota olen niin ikään hyödyntänyt lähteenä kirjoituksessani.

Laura Ivaska, Outi Paloposki & Leena Salmi (toim.) 2024

Mikael

Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen aikakauslehti 17:3, s. 385–398

Finsk tidskrift för översättnings- och tolkningsforskning 17:3, s. 385–398

Finnish Journal of Translation and Interpreting Studies 17:3, p. 385–398

2 Kieli-instituuttien perustaminen ja hallinto

Ensimmäiset kieli-instituutit perustettiin Tampereelle ja Turkuun vuonna 1966. Savonlinnan kieli-instituutti perustettiin vuonna 1968 ja Kouvolan vuonna 1971. Kun luodaan kokonaan uusi koulutusala, ei voi olla kysymättä, mistä siihen on saatu pohjat ja ketkä koulutuksen ovat suunnitelleet. Kun tulin Kouvolaan vuonna 1974 eli kolme vuotta laitoksen perustamisen jälkeen, opetusohjelma ja -menetelmät olivat olemassa – jopa venäjän kolmosvuodelle, joka oli vasta alkamassa, koska useimmat venäjän opiskelijat olivat aloittaneet opintonsa vuoden kestäväällä esivalmennuskurssilla ilman aikaisempaa venäjän kielen taitoa.

Kieli-instituuttien koulutus noudatti yhteistä ohjelmaa. Savonlinnan kieli-instituutin johtajan Pauli Roinilan artikkeli vuodelta 1994 valottaa, miten opetusta alettiin suunnitella (suunnitteluvaiheesta ks. myös Paloposki ja Jääskeläinen tässä numerossa):

kieli-instituuttien pääsuunnittelijoita olivat olleet professorit Erik Erämetsä ja Y.M. Biese, jotka laativat Suomen kulttuurirahaston ja Väestöliiton perustaman koulutusneuvoston toimeksiannosta ehdotuksen kääntäjien ja tulkkien koulutuksen järjestämisestä maahamme. Tämän ehdotuksen pohjalta syntyi aikanaan kielikoulustoimikunnan mietintö 1964. (Roinila 1994: 246.)

Opetuksesta ja opiskelusta säädettiin Kieli-instituuttien valtioneuvostuksesta annetulla lailla (756/65) ja asetuksella (307/66) ja niihin myöhemmin tehdyillä muutoksilla (KKI: 1). Kieli-instituutit olivat opetusministeriön korkeakoulu- ja tiedeosaston ja sen asettaman kieli-instituuttien valvontalautakunnan alaisia (Roinila 1994: 246). Lautakunta valvoi kieli-instituuteissa annettavaa opetusta, ja sen velvollisuutena oli myös laatia instituuttien valinta- ja loppukokeiden tehtävät ja antaa ohjeet näissä kokeissa noudatettavista arvos-
teluperusteista (HE 158/1980). Valvontalautakunta ei kuitenkaan käytännössä itse laatinut kokeita, vaan ne laadittiin kieli-instituuteissa ja käytettiin lausunnolla muissa kieli-instituuteissa (Airi Viitanen puhelimitse 19.2.2024 ja Margareta Sipinen tekstiviestillä 19.2.2024). Jos sama oppiaine oli usean kieli-instituutin ohjelmassa, vastuu valinta- ja loppukokeiden laadinnasta kiersi. Etenkin erikoisalojen loppukoetehtävien laatiminen olisi ollut ulkopuoliselle hankalaa, sillä siihen tarvittiin perehtyneisyyttä juuri siihen aihepiiriin, johon opetus oli keskittynyt. Valvontalautakunnassa oli opetusministeriön edustuksen lisäksi kunkin opetettavan kielen edustaja, yleensä professori tai apulaisprofessori jostakin korkeakoulusta, sekä edustaja Kieli-instituuttien opettajat ry:stä, Suomen kieli-instituuttien ylioppilaskuntien liitto ry:stä ja Diplomikielenkääntäjät ry:stä (ks. KKI: 1).

Laitokset poikkesivat toisistaan omistuspohjaltaan. Turun kieli-instituutin omisti Turun kieli-instituutin Tukisäätiö; Tampereen, Savonlinnan ja Kouvolan instituutit kuuluivat kyseisille kaupungeille. Kieli-instituutit saivat valtioneuvostusta 75 prosenttia todellisista ja hyväksyttävistä menoistaan. (HE 158/1980.) Kunnallisissa kieli-instituuteissa oli johtokunta, johon jäsenet nimettiin niin kuin mihin tahansa kaupunginhallinnon lautakuntaan. Johtokunta vastasi muun muassa vakinaisen henkilökunnan nimittämisestä.

Kunkin laitoksen juoksevia asioita hoiti johtaja. Laitosten johtajat olivatkin avainasemassa, ja he myös tapasivat toisiaan, koska instituutit toimivat yhtenäisten säännösten mukaisesti. Kieli-instituuttien johtajina toimivat Tampereella Antti Anttonen (1966–

1968), Roland Freihoff (1968–1980) ja Liisa Ritanen (1980–1981) (Liisa Ritanen tekstiviestitse 17.10.2024); Turussa Ola Berggren (1966–1969) (ks. TY) ja Atso Vuoristo (1969–1981); Savonlinnassa Pauli Roinila (1968–1981) (Fevronia Orfanos sähköpostitse 11.10.2024) sekä Kouvolassa Leena Lehto (1971–1980) ja Rauno Heinonen (1980–1981). Vuonna 1981 kieli-instituuttien opetus siirtyi yliopistojen yhteyteen ja kieli-instituutit lakkautettiin.

Yhteiskunnalliselta statukseltaan kieli-instituutit olivat keskiasteen ja yliopistotason välillä. Tutkintonimikkeenä oli diplomikielenkääntäjä, lyhennettynä DKK. Opiskelu oli kurssimuotoista. Koulutus koostui aluksi kaksivuotisesta kurssista ja kahden kuukauden mittaisesta ulkomailla suoritetusta harjoittelusta; vuonna 1971 koulutus muuttui kolmi-vuotiseksi (Pahta 2016). Vuonna 1971 perustetussa Kouvolan kieli-instituutissa aloitettiin siis suoraan kolmivuotisesta koulutuksesta.

3 Opettajakunta

Kieli-instituuttien suomalaisten lehtorien pätevyysvaatimuksena oli ylempi korkeakoulututkinto (nykyinen maisteritason tutkinto) ja yliopistollinen laudatur-arvosana (joka vastaa nykyisiä maisterivaiheen opintoja) siinä kielessä, jonka kääntämisestä oli kysymys. Ulkomaisten opettajien pätevyysvaatimukset olivat joustavammat.

Kouvolan kieli-instituutissa puolet lehtoreista puhui äidinkielenään suomea. Muilla oli äidinkielenä ruotsi tai jokin laitoksessa opetettava vieras kieli. Osa vieraskielisistä opettajista ei osannut suomea. Tämä koski ennen muuta neuvostolehtoreita, jotka olivat Suomessa vain komennuksella Neuvostoliiton valtion lähettiminä, ja myös useimpia riikinruotsalaisia lehtoreita, jotka niin ikään työskentelivät Suomessa vain vuoden tai pari.

Kieli-instituuttiaika oli työvoiman suhteen yltäkylläistä: esimerkiksi Kouvolan englannin osastossa oli kuusi opettajaa – kolme englanninkielistä ja kolme suomenkielistä lehtoria –, kun opiskelijoita oli kullakin kolmella vuosikurssilla keskimäärin vain 16 (ks. Vuosikertomukset 1973–1980). Koska venäjän opinnoissa oli lisänä vuoden kestävä esivalmennuskurssi, venäjän osastossa oli neljä suomenkielistä lehtoria ja lisäksi viisi tai jopa kuusi neuvostoliittolaista opettajaa (ks. KKI). Kurssien koko oli venäjässä tosin suurempi kuin muissa pääaineissa – keskimäärin 21,5 opiskelijaa kullakin vuosikurssilla esivalmennuskurssi mukaan lukien (ks. KVK).

Kieli-instituutteihin hakeutuneet opettajat olivat kääntäjänkoulutukselle antautuneita työmyyriä, jotka tekivät työtä pioneerihengessä. Suurimpana työllistäjänä oli oppimateriaalin laatiminen, sillä sellaista kääntäjänkoulutuksen tarpeisiin sopivaa materiaalia, joka olisi soveltunut nimenomaan suomen ja jonkin muun kielen väliseen kääntämiseen tai tulkkaukseen, ei ennestään käytännöllisesti katsoen ollut olemassa.

Tieteellistä perehtyneisyyttä kääntämiseen tai tulkkaukseen ei opettajilta edellytetty. Mahdotonta se olisi ollutkin, sillä käännöstutkimus oli kieli-instituuttien perustamiseen mennessä ottanut vasta ensi askeleensa koko maailmassa. Neuvostoliitossa oli ilmestynyt A. V. Fedorovin Введение в теорию перевода (Vvedenie v teoriju perevoda, 'Johdatus käännösteoriaan', 1953), ilmeisesti maailman ensimmäinen kääntämisen teorialle omis-

tettu kokonainen teos. Sen opit tuskin kuitenkaan olivat kantautuneet Suomeen saakka. Britanniassa ilmestynyt J. C. Catfordin *A Linguistic Theory of Translation* (1965) oli tunnetumpi, mutta koska se nimensä mukaisesti oli hyvin lingvistinen, siitä ei ollut apua kulttuurien välisiä eroja pohdittaessa. Näiden ratkaisemiseen tarvittiin kommunikatiivisia käännösteorioita, joista ensimmäinen oli amerikkalaisen Eugene Nidan kehittämä dynaaminen ekvivalenssiteoria. Nida oli vakuuttunut siitä, että kulttuurierojen aiheuttamien väärinkäsitysten välttämiseksi käännöksen täytyi joskus poiketa paitsi lähtötekstin kielellisestä muodosta myös sen semantisesta eli merkitysohjeellisesta sisällöstä. Tällaisia poikkeamia nimitetään pragmaattisiksi muutoksiksi eli pragmaattisiksi adaptaatioiksi. Tätä teoriaa käsittelevistä teoksista ensimmäinen, *Toward a science of translating* (Nida 1964), oli ilmestynyt jo ennen kieli-instituuttien perustamista. Kääntämisen opetuksen lähtökohta oli joka tapauksessa kommunikatiivinen: kääntäminen katsottiin viestinnäksi, ja käännöstehtävää annettaessa kerrottiin aina, kenelle ja mihin tarkoitukseen käännös tehdään.

Vuonna 2009 kirjoittamassani *Miten minusta tuli kääntämisen opettaja ja käännöstutkija* -nimisessä artikkelissa (Vehmas-Lehto 2009) summasin kieli-instituuttien alkutilannetta opettajan näkökulmasta näin:

Opetin siis kääntämistä ennen kuin varsinaisesti tiesin siitä mitään. Kääntämistä ruvettiinkin – ainakin Suomessa – ensin opettamaan ja sitten vasta tutkimaan. Se, että näin toimittiin, voi tuntua kummalliselta, mutta kokemuksesta voin sanoa, että se on mahdollista ja että tuloksetkin olivat varsin hyviä. Kyllä meidän kieli-instituuttiaikaiset opiskelijamme saivat matkaansa sen perusasenteen kääntämiseen, että sanasanaisuus ei kelpaa, vaan aivojen käyttö on välttämätöntä. Tämä asenne juurtui heihin tuhansien käytännön tapausten avulla, joita tuli eteen käännös- ja tulkkauksissa. Käännösten palautustunneilla tutustuttiin käännösongelmien ratkaisuvaihtoehtoihin ja samalla ainakin jollakin tasolla myös teoriaan. Tehtiin yleistyksiä yksittäistapauksista. Kovin teoreettiseen ajatteluun ei eväitä luonnollisesti ollut. Opiskelija saattoi tehdä onnistuneen käännöksen, mutta hän tuskin osasi nimetä niitä toimenpiteitä, jotka siihen olivat johtaneet. Eikä opettaja ollut tässä suhteessa paljon viisaampi.

4 Opiskelijavalinnasta ja koulutuksesta

Opiskelemaan pääsi kieli-instituuttien valvontalautakunnan hyväksymän, kaikille kieli-instituuteille yhteisen valintakokeen perusteella. Opiskeluoikeus ja siis myös oikeus osallistua valintakokeeseen oli henkilöllä, jolla oli Suomessa suoritettu ylioppilastutkinto tai muutoin opintoja varten riittävät tiedot. Näiksi hyväksyttiin ulkomailla suoritettu ylioppilastutkintoa vastaava tutkinto tai keskiasteen tutkinto. (KKI: 11.) Muiden kuin ylioppilastutkinnon suorittaneiden osallistuminen valintakokeisiin oli kuitenkin erittäin harvinaista.

Valintakokeisiin kuului sekä pääaineessa että sivuaineessa vieraan kielen koe, jossa mitattiin rakenteiden ja sanaston hallintaa sekä luetun ymmärtämistä (Ks. KKV). Kirjallisissa kokeissa hyvin menestyneille järjestettiin lisäksi sekä suomen- että vieraskielinen haastattelu. Esivalmennuskursseille pyrkivien koe oli soveltuvuuskoee; lisäksi pyrkijät haastateltiin. Esimerkiksi Tampereen kieli-instituuttiin otettiin loppuaikoina jokaiseen pääkieleen vuosittain 17 uutta opiskelijaa eli koko instituuttiin vuosittain yhteensä 51 opiskelijaa (Pahta 2016).

Kieli-instituuttikoulutuksella oli puhtaasti käytännölliset päämäärät. Opiskelijoille oli rakennettava hyvä käytännön kielitaito ja sen pohjalle taito kääntää ja tulkata asiatekstejä, kuten uutisia, mielipidekirjoituksia tai käyttöohjeita. Kaunokirjallisuuden kääntämistä ei ollut opetusohjelmassa, mutta opetusta kuitenkin pyrittiin järjestämään; esimerkiksi suomentaja Eila Pennanen kävi pitämässä kursseja eri kieli-instituuteissa.

Koulutuksen tavoitteena oli:

- saavuttaa hyvä käytännön kielitaito
- ymmärtää, että kääntäminen ei ole sanasanaista vaan käännöksestä (myös äidinkielen päin) on saatava mahdollisimman luonteva – sellainen, että lähtökielen rakenteet eivät näy sen läpi
- oppia ilmaisemaan itseään hyvällä äidinkielellä ja noudattamaan oikeakielisyyskäytänteitä
- tutustua usean erikoisalalan käsitteistöön ja termistöön molemmilla kielillä, yhdellä erikoisalalla laajemmin
- osata etsiä vastineita ja muuta tietoa muualtakin kuin sanakirjoista.

Eri kielten opiskelijoilla oli huima kielitaitoero heidän tullessaan opiskelemaan. Kouvolan näkökulmasta katsoen englannin kielen taito oli koulun jäljiltä monilla jo erinomainen ja ruotsiakin osattiin varsin hyvin. Sen sijaan saksan kielen taitoon piti panostaa paljon opiskeluaikana (saksa olikin Kouvolassa vain sivuaineena), puhumattakaan venäjistä, jonka opinnot Kouvolassa useimmiten aloitettiin nollassa. Myös venäjän kielen taito kuitenkin karttui, ja samalla karttui hurja tilanteeseen heittäytyminen.

Kaikissa kieli-instituuteissa opetettiin englannin kääntämistä ja tulkkausta pää- ja sivuaineena. Myös saksa kuului kaikkien laitosten ohjelmaan, Kouvolassa tosin siis vain sivuaineena. Turku oli ainoa kieli-instituutti, jossa ei opetettu venäjän kääntämistä ja tulkkausta, mutta Turun kieli-instituutti oli toisaalta ainoa, jonka ohjelmaan kuului ranska. Ruotsin kääntämistä ja tulkkausta saattoi opiskella pääaineena vain Kouvolassa. Kieli-instituuttien kielivalikoima ilmenee taulukosta 1.

Taulukko 1. Kieli-instituuttien kielivalikoima vuonna 1980 (HE 158/1980). Lyhenteet: P = pääaine, S = sivuaine.

	Ruotsi	Englanti	Saksa	Venäjä	Ranska
Kouvolan kieli-instituutti	P S	P S	- S	P	- -
Savonlinnan kieli-instituutti	- S	P S	P S	P S	- -
Tampereen kieli-instituutti	- S	P S	P S	P S	- -
Turun kieli-instituutti	- -	P S	P S	- -	P S

Sekä Tampereella, Savonlinnassa että Kouvolassa järjestettiin myös vuoden mittainen venäjän esivalmennuskurssi (HE 158/1980). Tämä oli välttämätöntä, jotta koulutukseen saatiin tarvittava määrä opiskelijoita. Savonlinnassa ja Kouvolassa esivalmennuskurssin

venäjän opetus alkoi nollassa. Tampereella esivalmennuskurssillekin pääsemiseen vaadittiin jonkinlainen venäjän kielen taito (Arto Lehmuskallio sähköpostitse 20.2.2024). Ainakin Kouvolassa suurin osa venäjän opiskelijoista tuli opintoihin juuri esivalmennuskurssin kautta. Esimerkiksi lukuvuonna 1975–76 Kouvolan esivalmennuskurssilla oli 22 opiskelijaa (KKO). Tampereen kieli-instituutissa oli esivalmennuskurssi myös saksan kääntämisessä ja tulkkauksessa; Turussa taas järjestettiin neljän vuoden välein ranskan esivalmennuskurssi (HE 158/1980). Esimerkkinä esivalmennuskurssin tuntimäärästä voi toimia venäjän esivalmennuskurssi Kouvolassa lukuvuonna 1975–1976: kontaktitunteja oli viikossa 25,5 (KKO).

Sivuaineen oppimäärä oli vaatimaton, mistä käsityksen antavat lukuvuoden 1975–1976 luvut Kouvolasta: englannin sivuaineessa oli opetusta ensimmäisellä vuosikurssilla 6,5 viikkotuntia, toisella vuosikurssilla 5,5 viikkotuntia ja kolmannella vuosikurssilla 5,25 viikkotuntia (KKO). Sivuaineessa keskityttiin paljolti kielitaidon kehittämiseen. Toisena ja kolmantena vuotena oli kyllä käännoharjoituksia, mutta ei juurikaan tulkkaus-harjoituksia; ainakin Kouvolassa lukuvuotena 1977–78 ainoa sivuaineen tulkkaustunti oli ruotsin studiotulkkaus (KKI: 17–30).

Taulukossa 1 mainittujen kielten lisäksi opiskeltiin pakollisena sivuaineena suomen kieltä. Suomen kielen opetuksen tavoitteena oli opinto-oppaan mukaan ”perehtyminen suomen kielen rakenteeseen, oikeakielisyyteen ja tyylioppiin sekä monipuolisen kirjallisen ja suullisen ilmaisuvalmiuden hankkiminen” (KKI: 15). Kurssien aiheina olivat ennen muuta kielenhuolto, kirjallinen ilmaisu ja suullinen ilmaisu. Lisäksi oli kielioppia ja tyylioppia. (KKI: 31.)

Koulutus oli intensiivistä, sillä kontaktiopetusta oli paljon ja opetukseen osallistuminen oli pakollista. Kouvolan kieli-instituutin opetussuunnitelman (KKO) mukaan esimerkiksi englannin kääntämisen ja tulkkauksen ensimmäisen vuoden opiskelijoiden viikkotuntimäärä lukuvuonna 1975–76 oli 15,5 tuntia pääainetta, 5,5 tuntia sivuainetta (ruotsia tai saksaa) ja 5 tuntia suomea, konekirjoitusta, konttoritekniikkaa tai kirjeenvaihtoa. Tämä tekee yhteensä 26 kontaktituntia. Koulutuksen tehoa lisäsi se, että lukuvuosi alkoi jo syyskuun alussa ja päättyi vasta toukokuun puolivälissä. Kieli-instituuttien lukukausien pituus oli nimittäin 15 viikkoa syksyllä ja 17 viikkoa keväällä (KKI: 11). Niinpä esimerkiksi lukuvuonna 1977–78 kieli-instituuttien syyslukukausi alkoi 1.9. ja päättyi 16.12., ja kevätlukukausi alkoi 2.1. ja päättyi 12.5. Kevätlukukaudella oli myös viikon mittainen hiihtoloma ja pääsiäisloma. (KKI: 10.)

Opiskelijan vieraan kielen taitoa kehittivät sellaiset tuntityypit kuin luetun ymmärtäminen, kuullun ymmärtäminen, kielioppiharjoitukset ja keskusteluharjoitukset. Opettajan kannalta erityisen työläs tuntityyppi oli kuullun ymmärtäminen. Valmista materiaalia ei ollut, sillä kuullun ymmärtäminen ei kuulunut sen paremmin koulujen kuin korkeakoulujenkaan ohjelmaan. Niinpä esimerkiksi venäjän kuullun ymmärtämistehtäviä varten oli ensin etsittävä ja äänitettävä sopiva ohjelma Moskovan radiosta.

Kääntämis- ja tulkkaustaidolle luotiin pohjaa kontrastiivisilla harjoituksilla, joissa opiskelijan huomiota kiinnitettiin äidinkielen ja opiskeltavan kielen eroihin. Tämä tuntityyppi vaati opettajalta kontrastiivista tutkimusta. Tärkeitä tuleville kääntäjille olivat myös koko opintojen ajan järjestettävät maantuntemus- ja -kaunokirjallisuuskurssit, jotka

antoivat käsitystä siitä, millaisia kielenulkoisia seikkoja käännettäessä on otettava huomioon.

Kääntämisen opetus alkoi ensimmäisenä opiskeluvuotena: kussakin pääaineessa pidettiin yhden viikkotunnin kurssi, joka käsitti käännösteorian luentoja ja käännösharjoituksia. Opinto-oppaan mukaan (KKI 17–26) Kouvolassa käytettiin lukuvuonna 1977–78 englannin oppiaineessa oppikirjana J. C. Catfordin teosta *A Linguistic Theory of Translation* (1965), ruotsin oppiaineessa osia Börje Söderlundin teoksesta *Att översätta* (1965) ja venäjän oppiaineessa L. S. Barhudarovin teosta *Язык и перевод* (*Jazyk i perevod*, 'Kieli ja kääntäminen', 1975). Viimeksi mainitusta teoksesta oli lehtori Esko Wilkko tehnyt opiskelijoita varten suomenkielisen lyhennelmän.

Varsinaiset yleiskielen käännösharjoitukset vieraasta kielestä äidinkieleen ja äidinkielestä vieraaseen kieleen alkoivat vasta toisena opiskeluvuotena (KKI: 18–27), ja kolmantena vuonna oli myös erikoiskielen käännösharjoituksia kumpaankin suuntaan. Käännösharjoituksia ohjasi aina kohdekieltä äidinkielenään puhuva opettaja. Jos vieraskielinen opettaja ei osannut suomea, joku suomenkielinen opettaja toimi hänelle tukihenkilönä esimerkiksi suomenkielisten tekstien hankinnassa ja käännösongelmien läpikäynnissä.

Suurin osa kääntämisen opiskelusta koostui viikoittaisista kotikäännöksistä, jotka opettaja luki, arvioi ja sitten palautti oppitunnilla. Käännöskokeitakin oli useita lukukaudessa. Yhteisten käännösharjoitusten lisäksi jokainen opiskelija teki viimeisenä opiskeluvuotenaan yksilöllisen käännösnäytteen sekä äidinkieleen että vieraaseen kieleen. Kumpaakin käännösnäytettä varten hän käänsi monisivuisen ja hankalan tekstin, kirjoitti perusteluja käännösratkaisuilleen ja sitten puolusti käännöstään käännösseminaarissa. Käännettävät tekstit koottiin eri lähteistä, yleiskieliset tekstit usein lehdistä. Jatkuva materiaalinhankinta oli opettajalle työlästä, mutta oppimisen kannalta tällainen aito, ajankohtainen ja helpottamaton materiaali vastasi työelämän olosuhteita ja opetti alusta alkaen tarttumaan haasteisiin.

Tärkeä osa opintoja olivat erikoisalajat, joiden valikoima oli seuraava:

- tekniikka ja teollisuus
- kauppa ja liikenne
- laki ja hallinto
- lääketiede ja biologia (vain Turun kieli-instituutissa). (Ks. HE 158/1980.)

Toisena opiskeluvuotena suoritettiin erikoisalojen peruskursseja ottamalla osaa ulkopuolisten asiantuntijoiden pitämiin suomenkielisiin luentosarjoihin ja tutustumalla erikoisalojen teksteihin opiskeltavalla kielellä kieli-instituutin opettajien ohjauksessa. Muistini tueksi kysyin peruskursseista yhdeltä Kouvolan kieli-instituutin ensimmäisistä venäjän opiskelijoista, ja hänen tutkintotodistuksestaan löytyivät suoritukset sekä kaupan ja liikenteen, tekniikan ja teollisuuden että lain ja hallinnon peruskursseista (Helena Puujalka sähköpostitse 10.2.2024).

Kolmantena vuonna opiskelija tutustui syvemmin yhteen mainituista erikoisaloista. Opetukseen kuului ensinnäkin toinen suomenkielinen luentosarja (ks. KKI: 33). Lisäksi opiskelijalle saatettiin antaa ”lukupaketti”, jonka avulla hän saattoi tutustua valitun alan teksteihin ja kielenkäyttöön sekä vieraalla kielellä että myös äidinkielellä (ks. ruotsi: KKI: 23). Esimerkkinä kolmannen vuoden erikoisalaopetuksesta olkoot venäjän kääntämisen ja tulkkauksen kurssit, joiden rakenne oli seuraava:

- suomenkielisen opettajan pitämä tekstitunti
- tekstituntiin liittyvää aihetta käsittelevä kotikäännös vieraasta kielestä äidinkielen ja sen palautustunti (suomenkielisen opettajan pitämä)
- samaa aihetta käsittelevä kotikäännös suomesta vieraaseen kieleen ja sen palautustunti (vieraskielisen opettajan pitämä)
- neuvottelutulkkaus edelleen samasta aihepiiristä.

Kielitaito ja erikoisalan tuntemus rakentuivat siis vähitellen. Tulkkaustunnilla, jonka pitivät suomen- ja vieraskielinen opettaja yhdessä, tiedot ja taidot joutuivat tulikokeeseen. Tunti saattoi perustua improvisointiin, mutta todennäköisemmin opettajat laativat tunnille ennalta käsikirjoituksen. Tämä johtui siitä, että kumpikaan opettaja ei ollut kyseisen erikoisalan asiantuntija vaan teki vain kovasti töitä perehtyäkseen siihen. Joka tapauksessa erikoisalojen kääntämisen ja tulkkauksen opiskelu oli erittäin tehokasta ja motivoivaa – ehkä kieli-instituuttien parasta antia.

Tulkkauksen opiskelu oli tärkeä osa opintoja. Tulkkauksen teoriakurssi ja harjoituksia oli jo ensimmäisenä opiskeluvuotena, venäjässä tosin vasta kevätlukukaudella (KKI: 18–26). Toisena vuonna seurasivat viikkotunnin laajuiset studiotulkkaus- ja neuvottelutulkkauskurssit. Englannissa studiotulkausta oli ainakin Kouvolassa vielä kolmantenakin vuonna (KKI: 18). Kolmantena opiskeluvuotena opiskelijoilla oli erikoisalatulkkauksen lisäksi yleensä mahdollisuus osallistua vapaaehtoisin simultaanitulkkauksen ja konsektiivitulkkauksen kursseihin (KKI 17–28). Studiotulkausta lukuun ottamatta tunnit hoidettiin suomalaisen ja vieraskielisen opettajan yhteistyönä. Paras motivaatio tulkkausopintoihin oli venäjän opiskelijoilla, vaikka heidän kielitaitonsa oli heikompi kuin englannin ja ruotsin opiskelijoiden, sillä Neuvostoliiton kanssa käytävässä kahdenvälisessä kaupassa tarvittiin runsaasti paitsi kääntäjiä myös tulkkeja.

Siitä, että kaikki vieraskieliset opettajat eivät osanneet suomea, aiheutui suomenkielille opettajille lisätyötä, mutta toisaalta siitä oli myös hyötyä: tulkkaustilanteet sisälsivät aitoja kulttuurieroista johtuvia ongelmia ja väärinkäsityksiä. Parhaimmillaan tulkkauksen opetus oli silloin, kun tunnille saatiin kyseisen alan asiantuntijoita tai tehtiin vierailuja laitoksen ulkopuolelle. Nämä olivat opiskelijoista jännittäviä tilanteita, mutta ne antoivat heille itseluottamusta: tulkattavat ovat ihmisiä hekin, ja tulkkaustilanteesta selviää hengissä.

Ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeisenä kesänä opiskelijat suorittivat vähintään kahden kuukauden mittaisen pakollisen kieliharjoittelun pääkielen kielialueella. Ruotsin opiskelijoiden kieliharjoittelupaikaksi hyväksyttiin myös Ahvenanmaa. Johtokunnalla oli valtuudet hyväksyä kieliharjoitteluksi jokin muukin opiskelu tai työskentely asianomaisessa maassa. (KKI: 12.) Venäjän opiskelijat suorittivat kieliharjoittelun keskitetysti Neuvostoliiton valtion järjestämällä kielikursseilla.

5 Suoritusten arviointi

Kieli-instituuttien opiskelijoiden suorituksia arvioitiin jatkuvasti tuntiosaamisen, kotikäännösten ja kokeiden perusteella. Opiskelija sai lukukausittain kirjallisen yleisarvostelun. Opintojen lopuksi järjestettiin loppukokeet, joiden tehtävät olivat yhteiset kaikille

kieli-instituuteille. Loppukokeiden arvioinnista huolehtivat kunkin kieli-instituutin omat opettajat, mutta valvontalautakunta tarkasti arvioinnin ja piti huolen siitä, että kriteerit olivat kaikissa kieli-instituuteissa samankaltaiset.

Pääkielen loppukokeissa oli selviydyttävä seuraavista tehtävistä:

- yleiskielinen käännös vieraasta kielestä tai ruotsista suomeen
- yleiskielinen käännös suomesta vieraaseen kieleen tai ruotsiin
- valitun erikoisalan käännös vieraasta kielestä tai ruotsista suomeen
- valitun erikoisalan käännös suomesta vieraaseen kieleen tai ruotsiin
- kirjoitelman laatiminen annettujen faktojen pohjalta
- puhevalmiuskoe
- erikoisalan neuvottelutulkkauskoe. (Ks. KKL.)

Kokeissa oli siis toisena kielenä suomen kieli. Kutakin kieltä edustava valvontalautakunnan jäsen oli läsnä ainakin erikoisalojen tulkkauskokeissa. Sekä yleiskielen että erikoisalan käännöskokeissa sai käyttää apuna sanakirjoja ja sanastoja. Kirjoitelmaa laadittaessa nämä eivät olleet sallittuja. (TKI: 24.) Lisäksi järjestettiin tarvittaessa vapaaehtoinen konsekutiivitulkkauskoe äidinkieleen tai vieraaseen kieleen (Ks. KKL). Sivukielen kokeet rajoittuivat yleiskieliseen käännökseen vieraasta kielestä (tai ruotsista) äidinkieleen sekä puhevalmiuskokeeseen (Ks. KKL).

Käännösten arvostelu perustui virheiden pisteytykseen ennen kaikkea sen mukaisesti, miten suurta haittaa niistä oli viestinnälle. Pahimmaksi eli yhdeksän pisteen virheeksi katsottiin sellainen virhe, joka aiheutti laajalle tekstiin ulottuvan väärinkäsityksen. Arvioinnin lähtökohta oli siis erilainen kuin kouluarvostelussa ainakin vielä 1960-luvulla, jolloin käännettäessä ruotsiin tai saksaan yhdeksän pisteen virheeksi katsottiin ajan tai paikan määrittä seuraava suora sanajärjestys.

Valmistuakseen kieli-instituutista ei tarvinnut kirjoittaa tutkielmaa, mutta edellä mainitut käännösnäytteet (toinen äidinkieleen ja toinen vieraaseen kieleen) sisälsivät käännösratkaisujen perustelua.

Kieli-instituutista erinomaisin arvosanoin valmistuneet opiskelijat saivat hakea oikeutta toimia valantehneenä kielenkääntäjänä osallistumatta valantehneen kielenkääntäjän kokeeseen. Valantehneen kielenkääntäjän arvoa (luonnollisesti vain samaan käännösuuntaan) saattoi anoa kieli-instituutin loppukokeen perusteella, jos 1) oli saanut korkeimman mahdollisen arvosanan yleiskielen käännöksessä vieraasta kielestä suomeen, 2) korkeimman arvosanan sekä käännöksessä suomesta vieraaseen kieleen että yksikielisessä vieraan kielen kokeessa (kirjoitelma, puhevalmius). Erikoisalan kielen erinomainen loppukoe oikeutti valantehneen kielenkääntäjän arvoon asianomaisella erikoisalalla, edellyttäen että asianomainen oli saanut mainitun arvon myös yleiskielessä. (KKI: 13.)

6 Kieli-instituuttien liittäminen yliopistoihin

Diplomikielenkääntäjän tutkinto oli keskiasteen ja korkea-asteen tutkintojen välissä, ja sen epäselvä asema koulutusrakenteessa sai vuonna 1977 kieli-instituuttien valvontalautakunnan esittämään kääntäjänkoulutuksen muuttamista filosofian kandidaatin (nykyisen

maisterin) tasoiseksi korkeakoulututkinnoksi. Opetusministeriö ryhtyi saman vuoden lopulla valmistelemaan kieli-instituuttien valtiolistamista. (Pahta 2016.) Oleellinen syy tähän oli, että ”kääntämisen ja tulkkauksen katsottiin olevan niin vaativia tehtäviä, että niiden suorittajilla tuli olla akateeminen loppututkinto. Samaan tulokseen oli jo aikaisemmin tultu useissa maissa, mm. molemmissa Saksoissa” (Roinila 1994: 247).

Kieli-instituutit liitettiin yliopistoihin vuonna 1981. Tampereen ja Turun kieli-instituutit liitettiin Tampereen yliopistoon ja Turun yliopistoon, Savonlinnan kieli-instituutti Joensuun korkeakouluun (sitten Joensuun yliopisto; nykyinen Itä-Suomen yliopisto) ja Kouvolan kieli-instituutti Helsingin yliopistoon. Lehtorit ja muu henkilökunta siirtyivät 1.8.1981 yliopistojen palvelukseen. Kieli-instituuteista tuli näin eri korkeakoulujen laitoksina toimivia kääntäjänkoulutuslaitoksia. Fyysisesti niiden paikka ei muuttunut. Laitosten tehtäväksi tuli opetuksen lisäksi myös tutkimus. Kieli-instituuttien henkilökunnan määrä ennen siirtymistä yliopistoihin ilmenee taulukosta 2.

Taulukko 2. Kieli-instituuttien henkilökunta vuonna 1980 (HE 158/1980)

	Lehtorit	Vierailevat neuvostoliittolaiset opettajat	Muu henkilökunta	Yhteensä
Kouvola	17	4	7	28
Savonlinna	18	3	6,5	27,5
Tampere	22	3	4	29
Turku	15	-	5	20
Yhteensä	72	10	22,5	104,5

Ne opiskelijat, jotka olivat aloittaneet kieli-instituuttikoulutuksen, suorittivat opintonsa loppuun kieli-instituutin vaatimusten mukaan. Viimeiset kieli-instituuttiopiskelijat aloittivat syksyllä 1980 ja valmistuivat diplomikielenkääntäjiksi keväällä 1983. Ne, jotka olivat aloittaneet esivalmennuskurssista, valmistuivat vuotta myöhemmin. Uuteen tutkintoon siirryttiin eri laitoksissa eri rytmissä. Entiset kieli-instituutin opiskelijat saivat esimerkiksi Tampereella joko suorittaa DKK-tutkinnon loppuun (vuoteen 1984 asti), mutta heillä oli myös mahdollisuus halutessaan siirtyä heti uuteen tutkintoon (Pahta 2016). Kouvolassa taas uuteen tutkintoon siirryttiin vähitellen sitä mukaa kuin laitokseen otettiin uusia opiskelijoita.

Kieli-instituuteissa oli vuonna 1980 yhteensä 643 opiskelijaa (HE 158/1980):

- Kouvolassa 176
- Savonlinnassa 161
- Tampereella 171
- Turussa 135.

Kieli-instituuteista valmistui kaikkiaan 652 sellaista diplomikielenkääntäjää, jotka suorittivat tutkinnon kaksivuotisena (siis koulutuksen alkuvuosina). Heistä 306 oli opiskellut englantia, 308 saksaa ja 38 venäjää. Kolmivuotisen koulutuksen saaneita diplomikielenkääntäjiä oli vuoden 1979 kevääseen mennessä valmistunut hieman yli tuhat.

Heistä noin 410 oli pääkielenään opiskellut englantia, noin 315 saksaa, noin 200 venäjää, 70 ruotsia ja 13 ranskaa. (HE 158/1980.)

Kun kääntäjänkoulutuksesta tuli yliopistollista, sen erikoisluonne säilyi: kääntäminen katsottiin edelleen viestinnäksi ja erikoisalojen, tulkkauksen ja suomen kielen opetuksesta pidettiin muistini mukaan kiinni. Kontaktiopetuksen määrä kuitenkin pieneni jo siitä syystä, että yliopiston lukukaudet olivat huomattavasti lyhyemmät kuin kieli-instituutin. Tutkintovaatimukseen tuli enemmän teoreettista ainesta, ennen muuta proseminaari- ja pro gradu -tutkielmien laatiminen. Uutta oli myös, että sivuaineen asema parani ja sivuaineiden valikoima laajeni, sillä opiskelijoille avautui mahdollisuus ottaa sivuaineita yliopistojen muusta tarjonnasta. Turussa ja Tampereella tämän mahdollisuuden hyödyntäminen oli helppoa, mutta Savonlinnassa ja Kouvolassa oli käytännön esteenä välimatka emoyliopistoon. Ainakin Kouvolassa oli kuitenkin yksittäisiä opiskelijoita, jotka ottivat aineyhdistelmänsä Helsingissä opetettavia aineita.

Yliopistoissa oli vuodesta 1980 ollut voimassa tutkintojärjestelmä, joka perustui koulutusohjelmiin. Niinpä vuonna 1981 perustettiin kääntämisen ja tulkkauksen koulutusohjelma Helsingin, Tampereen ja Turun yliopistoihin ja Joensuun korkeakouluun. Se koostui pääaineesta, sivuaineesta, pakollisista suomen opinnoista ja yleisopinnoista. Suoritukset mitattiin opintoviikkoina. Koulutusohjelmiin perustuva tutkintojärjestelmä oli pirstaleinen, ja sen sisältämistä yleisopinnoista osa koettiin turhiksi ja koko tutkinto raskaaksi suorittaa, sillä silloinen filosofian kandidaatin tutkinto oli yhtenäinen, 4–5 vuodessa suoritettava tutkinto, eikä koostunut kahdesta erillisestä tutkinnosta kuten yliopistoopinnot nykyään.

Koska laitoksilta edellytettiin yliopistoon liittymisen jälkeen myös tutkimusta ja koska opiskelijat tarvitsivat ohjausta pro gradu -tutkielmien laatimiseen, tarvittiin korkeampia virkoja. Kääntämisaineista vastaavien henkilöiden virkanimikkeeksi tuli apulaisprofessori – ei professori, vaikkeivät viran vaatimukset tai työtehtävät olleet ainakaan vähäisemmät kuin kieliaineiden professoreilla; olihan jokaisella apulaisprofessorilla vastuullaan kokonainen oppiaine. Apulaisprofessori oli professoria huonommassa asemassa myös siksi, että hän ei ollut oikeutettu assistenttiin. Parannusta tilanteeseen ei ainakaan Helsingin yliopistossa tullut silloinkaan, kun kaikkia yliopistoja koskeneen nimikemuutoksen myötä apulaisprofessoreista vuonna 1998 tuli professoreita. Kaiken kaikkiaan kääntäjänkoulutuksella oli kieliaineisiin nähden pikkuveljen asema.

Kääntäjänkoulutuslaitokset eivät myöskään voineet vaikuttaa virkojensa alan määrittelyyn. Kääntäjänkoulutukseen olisi ollut loogista perustaa käännettieteen tai käännettutkimuksen virkoja, mutta virat nimettiin pitkään samoin kuin kieliaineissa: englannin *kielen*, venäjän *kielen*, ruotsin *kielen* ja niin edelleen apulaisprofessori. Käännettutkimus tai *-tiede* ei näkynyt edes niiden Savonlinna- ja Kouvolan perustettujen professuurien nimikkeissä, jotka eivät olleet sidottuja mihinkään tiettyyn kielipariin: nimike oli kieliteorian ja kääntämisen professuuri.

Kun opinnot eivät enää koostuneet vuosikursseista, joiden sisältö ja aikataulutus oli tarkoin määrätty, opiskelu-aika piteni vuosia ja opiskelijoiden valmistumisprosentti romahti verrattuna kieli-instituuttiaikaan. Käsittääkseni pullonkaulana oli pro gradu -tutkielma. Ainakin Kouvolassa tutkielmatyö käynnistyi jähmeästi. Osittain tämä johtui professoripulasta, sillä aluksi ei kaikissa oppiaineissa ollut apulaisprofessoreja ja

olemassa olevia hoidettiin väliaikaisjärjestelyin. Mutta tutkielmatyötä haittasi myös tutkimuskulttuurin puuttuminen. Vaikka käännöstieteellistä kirjallisuutta alkoi jo olla olemassa, sitä ei hyödynnetty käännösharjoitusten yhteydessä, vaan opiskelijat tutustuivat teoriaan vain käännösteorian luennoilla. Teorian ja käytännön yhteys ei siis toiminut, eikä tutkielmalle syntynyt pohjaa muiden opintojen yhteydessä. Kun opiskelija sitten tuli tutkielmavaiheeseen, hänellä oli riittämättömästi järjestelmällistä tietoa käännösten ominaisuuksista ja mahdollisista käännösstrategioista. Tutkielman laatiminen olikin monelle ylittämätön paikka. Vaikka valmistumisprosentti laski, koulutus ei silti mennyt hukkaan. Työmarkkinoille siirtyi vuosien varrella runsaasti sellaisia opiskelijoita, joilla ei ollut tutkintoa, mutta kylläkin hyvät kääntämistäidot.

Vaikka maan eri kääntäjänkoulutuslaitoksilla oli yliopistovaiheessakin paljon yhteistä, niiden yhteistyö väheni ja yhteisiä tilaisuuksia oli harvoin. Tilanne koheni vasta, kun ensimmäinen sukupolvi, joka oli itse saanut yliopistollisen kääntäjänkoulutuksen, rupesi vuonna 2003 järjestämään Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen (KäTu) symposiumeja. Niitä onkin ollut joka vuosi lukuun ottamatta vuotta 2020, jolloin symposium jouduttiin perumaan koronapandemian vuoksi.

Siirryttäessä yliopistoihin oppiainevalikoima säilyi pääosin ilman suuria muutoksia. Turussa alkoi lisäksi espanjan ja italian kääntämisen opetus. Savonlinnan laitoksella puolestaan aloitettiin vuonna 1994 pienimuotoisena japanin kielen ja kulttuurin opetus, mutta ensimmäinen japanin sivuaineryhmä aloitti opintonsa vasta vuonna 2008, jolloin koulutus oli jo siirtynyt Itä-Suomen yliopiston Joensuun kampukselle (ks. JoY). Venäjän intensiivikursseista (esivalmennuskurssien seuraajista) pystyttiin Kouvolassa ja Savonlinnassa pitkään pitämään kiinni. Savonlinnassa intensiivikurssista jouduttiin luopumaan, koska opiskelijat eivät voineet saada opintotukea varsinaiseen tutkintoon kuulumattomista opintosuorituksista. (Hannu Kemppanen sähköpostitse 5.2.2022.) Helsingissä aloitti vuonna 1997 Ammattikielten ja kääntämisen opintokokonaisuus, jonka tarkoituksena oli tarjota kääntämisen opetusta myös niille kielille, joilla ei Suomessa ole kääntäjänkoulutusta tarjolla, mutta joita voitiin opiskella Helsingissä. Erityisrahoituksella toimi myös Turussa konferenssitulkkien erikoistumiskoulutus 1995–2009 ja ranskan kääntäjälinja Helsingissä 1990-luvulta 2000-luvun alkupuolelle. Ranskan kääntämisen opetus jatkui Helsingissä tämän jälkeenkin, ja myös Helsingissä järjestettiin 2000-luvulla konferenssitulkkien erikoistumiskoulutusta yhteistyössä Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian kanssa. Viime vuosina yliopistojen kielivalikoimat ovat jonkin verran muuttuneet; ajantasaisen tiedon saa parhaiten itse kunkin yliopiston verkkosivuilta.

7 Lopuksi

Kieli-instituuttiaika (1966–1981) oli siinä suhteessa kääntäjänkoulutuksen kulta-aikaa, että siihen panostettiin ja sitä pidettiin yhteiskunnalle tärkeänä. Kukaan ei kyseenalaistanut opetuksen tarpeellisuutta, eikä resursseista tarvinnut taistella – verrattuna nykyhetkeen ne olivatkin ruhtinaalliset. Resurssit eivät sitä paitsi menneet hukkaan, sillä käytännöllisesti kaikki opiskelijat valmistuivat. Kun koulutus oli kurssimuotoista, opiskelijan voimavaroja ei kulunut opintopolkujen etsimiseen ja vertaistuen saaminen oli helppoa.

1980-luvulla totuteltiin toimimaan yliopistojen laitoksina. 1990-luvun alkupuolella taas koko kääntäjänkoulutus, mutta ennen kaikkea Kouvolassa annettava, joutui myrskyn silmään ja jopa lakkautusuhan alle. Tämä uhka ei kuitenkaan loppujen lopuksi toteutunut. Vuonna 2026 Suomen kääntäjänkoulutus viettää 60-vuotisjuhlaa.

Lähdeluettelo

Tutkimusaineisto

- KKL = Kouvolan kieli-instituutin loppukokeet 1974–1981. Kouvolan kaupunginarkisto.
- KKV = Kouvolan kieli-instituutin valintakokeet 1971–1981. Kouvolan kaupunginarkisto.
- KKO = Kouvolan kieli-instituutin opetussuunnitelma (lv. 1975–76). Kouvolan kaupunginarkisto.
- TY = Henkilökunnan nimikirjat, Turun yliopiston hallinto- ja talousarkisto Bb, Turun yliopiston arkisto.
- KVK = Kouvolan kieli-instituutin vuosikertomukset vuosilta 1973–1980. Kouvolan kaupunginarkisto.

Kirjallisuuslähteet

- Barhudarov, L. S. 1975. Язык и перевод (Jazyk i perevod). Moskva: URSS.
- Catford, J. C. 1965. *A Linguistic Theory of Translation*. London: Oxford University Press.
- Fedorov, A. V. 1953. Введение в теорию перевода (Vvedenie v teoriju perevoda.) Moskva: Izd. literatury na inostrannyh jazykah.
- JoY = JoY: Japani-päivä Savonlinnan käännöstieteen yksikössä 21.11.2007. http://www.oppi.uef.fi/wanda/lehdisto_2007/msg00246.html [viitattu 14.12.2018].
- HE 158/1980 = Hallituksen esitys Eduskunnalle kielenkääntäjien koulutuksen uudelleenjärjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi. <https://www.edilex.fi/he/fi19800158.pdf>
- KKI = Kouvolan kieli-instituutti. Opinto-opas 1977–78. Kouvola: Kouvolan kieli-instituutti.
- Nida, Eugene A. 1964. *Towards a Science of Translating*. Leiden: Brill.
- Pahta, Päivi 2016. 50 vuotta kääntäjänkoulutusta Tampereella. <https://blogs.uta.fi/coms/2016/10/19/50-vuotta-kaantajankoulutusta-tampereella/> [viitattu 20.12.2018].
- Roinila, Pauli 1994. Kielenkääntämisestä kansainväliseen viestintään: näkökulmia erään koulutuksen historiaan. Teoksessa: Ilkka Savijärvi & Jääskeläinen, Väinö (toim.) *Tieten tahtoen*. Studia Carelia Humanistica 3. Joensuu: Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta, 245–254.

Söderlund, Börje 1965. *Att översätta*. Tukholma: Bonniers.

TKI = Tampereen kieli-instituutti 10 vuotta. Toimintakertomus. 1976.

Vehmas-Lehto, Inkeri 2009. Miten minusta tuli kääntämisen opettaja ja käännöstutkija. Teoksessa: Outi Paloposki (toim.) *The Road to Translation – Festschrift in Honour of Ritva Leppihalme / Polkuja kääntämiseen – Juhlakirja Ritva Leppihalmeelle*, teemanumero lehdessä *The Electronic Journal of the Department of English at the University of Helsinki* 4. <https://blogs.helsinki.fi/hes-eng/volumes/volume-4-the-road-to-translation-polkuja-kaantamiseen/>

Kirjoittaja

Inkeri Vehmas-Thesslund työskenteli venäjän lehtorina vuosina 1974–1990 ja apulaisprofessorina/professorina vuosina 1990–2011 Kouvolan kieli-instituutissa ja Helsingin yliopistossa.
Sähköposti: [inkeri.vehmas\(at\)gmail.com](mailto:inkeri.vehmas@gmail.com)